

מחווה ל"פרוזה"

באמת אין זה הוגן שכל מלאכת קילוסו ושיבוכו של היריחו (עכשיו כבר בהא היריעה על גבי העטיפה) לסיפרות ולאמנות פרוזה תפול על שכם עורכו יוסי קריים, שבימים אלה הצטרף אליו גם עורך-הרב, ואל שני במקום שאין אנשים, נאמרי, הללו ר. א. שביכתי את הפסקים עימכם שלחיה. כוונתי לטובה.

באמת הגיעה השעה לומר כמה דברים בשיבחי פרוזה, הרוצה וכתבה-המסור (וראשם עליזה יגלר קריים וחבר עורווי המסור ובראשם עליזה יגלר ועדינה בריסרוא). ואין לך שעה נאה מזה: גם 84 חוברות (אומנם לא 84 ממש, שהרי גם כאן הופעל התססס הידוע של צירוף שלושה-ארבעה מיספרים לחוברת אחת — הכל לפי האיחור של במועד צאתה לאור). גם מיפעל שיאשיתו יומת יחיד, וגם חוברת חדשה (מס' 84*83, מרס 1986) שהיא אחת הנאות והנקיות שנודמנו לידי מזה זמן.

אם אומנם יש מקום להבחנה בין סיפרות/תרבות ישראלית ניבטת פנימה לעומת סיפרות/תרבות ישראלית צופה החוצה, רומה שליו הראשונה אין אספקלריה יפה יותר מפרוזה, אם בשניה משחקים במישחק הביתי אך צופים החוצה, לראות מה עושים השכנים ושאינם שנים בעולם הגדול בתקווה ליצא ולייצא: אם שם, אצל הללו, אתה מצוי בסאלון יוקרתי מכובד ומרושן עונג, ובו שטיחים, ריפוד ופטיש, מיטבח בטעם איטלקי ואינטרקום מתוצרת אמריקאית, מתכונים נוסח רוסי והולצה מיובאת מגרמניה — כאן, כלומר, בפרוזה, אתה שרוי בלב ליבה של ההמולה המקומית המיוערת והמוצת-הירח, לא הרחק מן ההמון הרותח, במחיצת אותם שאין להם "אסכולות" וולת אלה שמתוכנן צמחו ואין להם "פואטיקה" עם מיצרכי מותרות אחרים, אין להם שופורים פרסומת תורעיס-כרבים ואין להם רבנים וולת רבניהם: אותן קומץ ותיקים הקשורים זה שנים כאכסניה ובדרך כלל גם בכעליה ובצוות עובדיה.

ואל יקל איש ראש ככוחה של המציאות המקומית הזאת: אפילו תרגומים מן הקלאסיקה היוונית (המרוס, אפלטון, אנקריאון, סופוקלס) והגרמנית (הלדרלין, גתה), ראיון חשוב ומויחד לפרוזה עם הסופר היהודי הארגנטיני ממוצא איטלקי הומברטו קונסטנטיני (לא מתחרו עם לבאנטיני), או מאמר מלומד על "המודרניזציה של המוסיקה העתיקה", המצויים כולם בחוברת זו שבה אני מדבר, נשמעים-גם-נבלעים בתוך האווירה הישראלית, לא, התלא-אביבית של כתבי העת המעניין הזה, שכבר הצמיח לנו כמה סופרים ומשוררים מוכרים, אורה ולא אבוש, כשאני רוצה לדעת מה צמח/צומח בשנים אלה מתוך האלמוניות (וכלל גידולי הפרא), או מן המגמות, מהו העולם הרחוב והגוף הסיפורתי של כותבים עצירים ובני תשחורת — אני פונה לא אל אהליבה ולא אל אהליבמה, קרי: סימן קריאה או חרדים. עיתון 77 או עכשיו, ואפסי בהחלט למנות בכלל זה גם את המוספים לסיפרות בעיתונות היומית, כל אלה משקפים מה שהם משקפים, והוא בלי ספק מרכזי יותר מלומד יותר, מתוחכם יותר, אולי אף חשוב יותר — בוודאי בעיני עצמו ובעיני נאמניו, ודאי שהוא מגיע אל קהל קוראים רחב יותר, אבל את שמשקפת פרוזה זו אין הוא משקף, לא אותה ולא את מישקפיה.

נסיכים ובני נסיכים

בנושא זה של מועדון המיוחסים יכולתי להוסיף — ואני גם עושה זאת כעת — את כתבי העת המכובד שאותו עורכים דן מירון וכתב רשימה זו, ואכן, כשיצא לאור הדרן הראשון של האלמנך איגרא, נתקבל בתגובה לאיאוהרת של עורך פרוזה, לא נטרתי לו או איני נוטר לו היום, אני מניח שבעיניו שלו, כיתביעת כמו איגרא או סימן קריאה וחדרים מייצגים את מה ש"דר בנימין זאב בגין, פרופסור משה ארנס, דן מרירוד וורוס אירודו מייצגים בעיני תומכיו של דוד לוי, גם כן, נסיכה" סיפורות כמו הליתי ישרון עורכת הדרים יורדת אל העם, אז צוללת אליו (כדרך שסאטר צלל אל העם ב"סאן-ז'נה" שלו), יישאר צעדה זה תמיד בגדר מה שהאנגלי קורא לו "to go slumming", שפירושו, בשפתנו שלנו, ללכת לראשי-העין (כשאתה גר במגדלי-יאריב או מעל ל"רינגוף סנטר"), זה פשוט לא זה. פרופ' מנחם פרי ורעיני יכולים לשאת מאה הרצאות מלומדות על תרבות תתי-קינתי (כפי שאכן עשו בשנה שעברה) או לחבר מתכונים וספרי-בישול, מי שאנו קצרי-ראייה במיוחד יראה מיד, שגם מתכונים הם בכחינת אותה סיפרות תתי-קינתי שאליה יורדים לא צומחים מתוכה.

המקומונים (ויש הגורסים: לינמונים) שלנו, ובאחרונה אף העיתונות ("הנשנים חושבים", יכולים להתחרות ביניהם כאוות-נפשם ב"זיונים"

ו"רגדגן", "ברז" ו"מסתלבט", כאסה ולענטז, הם תמיד יישארו מה שהם: מועדונייהם של בני-יטובים המשחקים בליפול אל העם, יש ואמן או איש בוהמה מתייחס למישחק ברצינות מופרזת. אז לא יעבור זמן רב ותמצא את שמו במדורי הפלילים או ברשימת החורים בתשובה.

לא שאצל יוסי קריים אין מילים בלתי-תיקניות ואין פסקו-המוניות או המוניות "אוטנטית", גם בחוברת האחרונה לא נפקד מקומם של "הקוס שלי כואב" (כואבת?) ו"איך בא לי עליו כל הזמן בגלים", או — בשירו הגרוע להפליא של רמי דיצני — "מישככ זכור" ששוכבים עם, מר המוות", כדרך שיש בפיוה של עורך פרוזה מן ההתגרות וההתנגרות בכלואים — וכבר העיר על כך בקשר חריעין.

גם לא טענתי שקריים אינו עושה כמיטב יכולתו לטשטש את העקבות, כבר הוכרתי: סופוקלס והומרוס, הלרלין והערות שוליים מתורגמות של ויליאם בלייק להרצאותיו של "סיר" (סר) יהושע ריינולדס (!!!), וכיוצא בזה מיני

שיר ישר מהרחוב (של תל-אביב, לא של טרויה), כמה טוב ששיריו של דוד, כאלה של פנחס שדה, טובים כליכר הרבה יותר מן "הפואטיקות" של בעליהם.

מנה מנה תקל ופרסים

עת דודים היתה לסיפרות העברית. עוד זה מחלק לדודו פרס ודודו כבר עומד וגומל לו על טירחתו בפרס משלו, ומיספר הפרסים כמיספר כוכבי השמים לרוב, ורומה שכלל שמצבה — החומרי, הרוחני — של סיפורתנו מידרדר והולך, כן רבים בה החתנים והכלות, קול ששון וקול שימחה בוקעים ועולים מטיקסי הפרסים שלנו. ועיני הלא-פרוסים רואות וכותות, אך ליבם העשוי לבלי חת, וגם ההימנון הלאומי שלנו, מבטיחים להם כי עוד לא אברה תיקוותם, הנה, הם אומרים לעצמם, גם פלוני כבר קיבל פרס ניוחמים על לחם הניקורים שלו, ואלמוני — מי היה מאמין?

צרות בני-עדם: תל-אביב של איוואן שובל (מתוך "פרוזה")

מועמד לפרס הגדול על גיליו הפרוזן שלו, והנה חתן אחד (מיודענו ומכובדנו הפרופסור גרשון שקד), אך זה קיבל את פרסו שלו מידי הפרוסים ואף נשא גדול לגל המאורע, וכבר הוא אמר את ירדו ורועי-כאחילו, הסופר א"ב יהושע על זכירתו שלו בפרס ומבטיחו נאמנה, שאם יתמזל מזלו של זה האחרון יזכה גם בפרס הנובל — "הייתי בא לשנות איתך כוסית", וליתר תוקף הוא אף עומד וכופף בהסתחת: "בוודאי, בינינו, זו הבטחה", ובינתיים — בינתיים, בלשונו ה"מפרגנת" של חתן פרס ביאליק שלוש השתא ("בול"), הוא, לדיברי שקד — "מן הסופרים היחידים במדינת-הגמדים המוכן לפרגן לחבריו" הוא מרים כוסית סימלית לחיו "ולחיי הפרסים... שבדרך", אולי בלי תת דעתו על כך שאם הצדק אכן עימו ואנו כולנו חיים ב"מדינת-הגמדים", הרי שגם הוא עצמו גמד וחתן הפרס שאותו כן לברך אף הוא גמד (אם גם גמד "מפרגן"), והחברים המלומדים שהעניקו לו ולחברו את פרסיהם גמדים, ואנו כולנו — בעניינינו ובוקנינו — גמדים, כנוונותינו הרבים, ואף הפרסים שבידינו פרסים ננסיים הם, תרתי משמע, ואם כל זה נכון, אולי באמת הצדק הסופי הוא עם "בולי" אשר "המישפחה (דיברי גרשון שקד) החובה בעיניו לא פחות מאשר פרס אלטרמן ו/או פרס נובל", שיש לו לדיוקן של מילים: מישפחה חשובה לא פחות מהפרס. לשון אחרת: המישפחה גם אינה חשובה יותר מן הפרסים, אכן, כנות ראייה לכל שבה, ובאמת נאמה אדם קרוב אצל עצמו, ולא נאמר אדם קרוב אצל מישפחתו.

בית המדרגות

יהודית הנדל, לעומת זאת, עדיין לא זכתה בפרס הגדול, אם יזכורני אינו מטעני, כך שפרסה עדיין הולך לפניה, בינתיים, היא, מפרגנת" לנתן אלטרמן, שעל שמו הוענקו, כזכור, פרסי ההסתרות, ומספרת מעשה נורא ("סיפור פנטאסטי") שאירע במשורה: סטאטורה לי פעם (המשוררת יוכבד) בת-

אפטר-שייב משובחים, אבל למזלם, אין מלאכת ההסוואה צולחת לגמרי בידי העורך/העורכים. אם ירצו ואם ימאנו, מה שיישאר ויזכר מן החוברת הנוכחית של כתביהעת שלהם הם הדפים המעולים של איוואן שובל על תל-אביב נוסטאלגית שעל עיקבותיה הוא מתחקה, הראיון עם יונתן רוש וזכורנו לברכה, סיפוריהם של יעקב בוצ'ן, אלישע פורת וסיפור ראוי לתשומת לב) ואורה עתריה הרגישה, שיר אחר, יפה, של משה דור על קריאת שירים כבר האדם (קצת צנונה מדי-נוגו-ארלוזורוב), פנינת שיר בטעם הישן מאת פנחס שדה (גם כאן כיוון כך ששיריו שלו כמו יובל בנוסח הארכאי של השירים שבחר לתרגם), וכל אלה כולם מקום, וכולם כאן — כהווה ובמה שהולך אליו.

וכאשר לכל אלה — ויש עוד — מצטרף גם סיפור הריי-פיק ובניו לתלפיות כזה של שלמה שבא, המעלה ביוכרו את ניוחוח המיוחס של שנות השישים האבודות ואת האווירה דאז במערכת הליה של עיתון (הוא עבר אז במערכת הליה של למרחב), אני — קצת מוקדם יותר באומר של דבר), ואף מצליח להגניב אל תוך חללו המצומצם של הליה הרוסח שאותו הוא מתאר את תרבו הדראמה של שתי פרשיות אהבים (האחת: של אינטלקטואל תלוש לבתי כפר; שורשים, הו, שורשים!!!), את האנטי-דראמה של אגדות מתות צ'ה גווארה מת כליל של הטיפור בעיתונות שלנו), ואת האווירה של השבון נסגר אבל לא ממוצה — מה עוד ניתן לדרוש מחוברת ספרותית אחת.

יישר כוח! אולי אסיים נבית האחרון מתוך שירו של דוד (ה"ליד" הנוראי של "עבר הארדמה"), שאותו כבר הזכרתי: משוררים, אתם קוראים שירים בעוד שבע טריות נחשפות מתחת לעפר לאפר, לסיגים ולאבנים ומבעד לחלון ספק צל ספק אשה שוטף מדרגות ששום משיח לא ועלה בהן, לבר האדום נכנסים ישר מהרחוב, כבר

מרים — שהיתה אהבתו הגדולה — סיפור פנטאסטי והשבוע טילפנתי למריאסה בת-מרים (בתה של המשוררת) לוודא את זה, ולדייק, ולמען הדיוק: היתה לה רגל חולה, היא היתה אחרי ניתוח בברך, ולא יכלה לרדת מדרגות, והם גרו ברחוב דיזנגוף ארבעים ושש, בקומה שלישית וחצי, חמישים ותשע מדרגות, ובכן אלטרמן בא לקח שלושה ספרים שלו, על עצמה עשה מאה חבילה, יצא, חיך ואמר: זה שימוש טוב בשבילם, אמר ושם את שלושת הספרים על המדרגה והיא ירדה מדרגה, והוא לקח את חבילת הספרים ושם על המדרגה יותר נמוכה — והיא ירדה עוד מדרגה, ושוב התכופף והעביר למדרגה הבאה, וככה הוא העביר את חבילת הספרים שלוש וחצי קומות, חמישים ותשע מדרגות, וככה הוא הפך לה את המדרגות למשור, הוריד אותה, על הספרים, במשור, בלי שכופפה את הברך הכואבת... חמישים ותשע מדרגות, כל יום, התכופף ושם על המדרגה הבאה, התכופף ושבועות, כל יום בחמש.

עוד אני משתאה בליבי לגודל האכירות (סר) וולטר רלי האנגלי השליך כזכור את אדרתו לרגלי מלכתו, כדי שתעבור על גביה בחורבה, רק פעם אחת), וכבר — ספקן שכמוני — החלו ספיקות כבדים מנקרים בי, חמישים ותשע מדרגות והמשורר מתכופף ומרים את צרור שלושת ספריו, מתכופף ומרים, ככל מדרגה, דבר יום ביומו, "כל יום במשך שבועות!!! באמת נס נעשה לו נוקק כעבור כמה ימים לטיפול אורתופדי דחוף או שלא לקח במיוחד חמור עוד יותר, חלילה, ומיהא אותה עריצה נוראה, זוללת ידידה ומקוריה, המניחה לאחר מגדולי משוררי דורה לכופ קומתו לפניו, כוף וקוף, כוף וקוף, כמו איזה תרגיל התעמלות דמוני בתופת של דנטה, חמישים ותשע פעמים בכל יום באותה שעה (חמש) במשך שבועות, וליבה אינה נוקפה על שהיא אולי מעבירה בכך את מעריצה מן העולם, אם לא על דעתו, והלא לא מפלצת היתה בתמרים זו של סיפורנו — אני עצמי אעיד על כך! — כי אם, להיפך, אשה בת-תרבות שמידותיה נאות וטעמה טוב, וגם אלטרמן, אם גם כתב, "אחכה לך כמו נעלייך", הנה מעולם לא כתב ככל שזיכורני משרתני — "אחכה לך כמו חבילת ספרים שחתת סוליות נעלי רגלך החולה", עד כדי כך — בלמדת אותנו תורת הסיפרות — אסור להגזים בהמחשת ציורו של משל, אפילו לצרכיו של "סיפור פנטאסטי".

גם אילו היו הדברים כמתואר בסיפורנו, הלא שרות גדול הרבה יותר היה אלטרמן עושה לבת-מרים, ועל אחת כמה וכמה לעצמו, אילו מצא למשוררת ולבתה מאריאסה קורת-גג בדירה שבקומת הקרקע של בית כלשהו למשך אותם שבועות של מחלת הרגל!

אבל עוד אני מתחבט בפיסקוקי, ראשי סחרור עליו מרוב כפיפות והוקפיות שאני מונה בדמינוי וידידי, ידיד ומודע גם לאלטרמן באמת לבת-מרים (שאותה הוקיר אלטרמן באמת בתנין, איש לאבניות שכמוך, כי סיפור איוב הוא המסופר לנו כאן, מה איוב זה לא היה ולא נברא אלא משל לה), אף אלטרמן זה העושה ספריו אסקופה נדרסת לרגליה של בת-מרים משה הוא (ושניניה?), וזה לך האות: כאן מרובר במים שבהם דרו המשוררת וכתה הקטנה בכית שברחוב דיזנגוף 46 בתל-אביב, ואם כך, חזקה על סיפורנו שהוא מתייחס לשנות הארבעים המוקדמות מאוד (לפני 1944), והנה באתן שנים היו לנתן אלטרמן "משל עצמו" רק שני קובצי שירים בלבד: "כוכבים בחוך" (1938) ו"שימחת עניים" (1941), אילו את אלה השניים, הדיקים, היה מניח לרגליה של המשוררת, קרוב לוודאי שלא רה שלא היתה יורדת בשלום את 59 מדרגות ביתה, אלא הדעת נותנת שהיא רוגלה החולה עימה היו מגיעות קל-מהרה לבית-החולים, החולות גם בשאר אברי הגוף, ואפילו אם נוסף לשני הספרים הנזכרים גם את "שירי מכות מצריים" (1944) הרק מן הדק, או אין לראות כיצד עשויה היתה לצאת מן ההרפתקה הגאלאנית בשלום.

על כך נאמר: חכמים, היהוהו בדיברכם, וסופרים ומשוררים: הקפידו בויוכרונותיכם שאי תם מעלים מתהום השייה, יש דברים שהתהום הזאת יפה להם, בוודאי, "סיפורים פנטאסטיים" מן הסוג הנזכר, שאינם מוסיפים דבר לאיש.

ועוד סיפור פנטאסטי

עוד בפרשת פרסים ופירסום טוב, עוד סיפור קטן בדבר פרס שוהרפס לחתנו המשורר מאיר ויזלטיר, פורים-שפיל שאחרי הפורים ולפני הכיפורים, מעשה הפרס הזה לא היה מגיע לאזוני לולא